

La ruta del vi

El vi és la millor excusa per a descobrir els secrets que amaguen el Baix Penedès, el Priorat, la Terra Alta, la Conca de Barberà i alguna altra de les comarques meridionals de Catalunya. L'existència de cinc denominacions d'origen és la prova més evident del lloc destacat en l'àmbit mundial que avui ocupen els vins de Tarragona.

El vi forma part de la nostra civilització. No és solament una beguda, sinó també una forma de viure i sobretot un llegat cultural mil·lenari que devem, igual que la llengua que parlem, als romans. Darrere de cada copa de vi hi ha, en certa manera, tot aquest referent històric i, si volem ser menys transcendents, hi ha com a mínim el clima, el sistema de treball emprat en l'explotació i la cura de la gent que ha participat directament en l'elaboració.

Les vinyes són un element indissociable del paisatge rural de Tarragona però no totes són iguals, per molt que circulant a alta velocitat sense parar-hi atenció, ens ho pugui semblar. A cada

indret el vi té un matís únic. En conjunt, els vins de Tarragona tenen avui un lloc destacat en l'àmbit mundial. Prova n'és l'existència de cinc denominacions d'origen.

Aquestes cinc denominacions són: Penedès, Conca de Barberà, Tarragona, Priorat i Terra Alta. En aquestes àrees, s'hi troben no solament vinyes i cellers sinó un bon grapat de ciutats, viles, monestirs, monuments i indrets de gran bellesa, que tenen en el vi un nexa d'unió i el millor pretext per a acostar-s'hi.

La ruta del vi esdevé, així, una de les més atractives de la Catalunya meridional. El vi és —com diem— alguna cosa més que no la seva estricta degusta-

ció. Un exemple: una de les bases de la perduració dels treballs del vi fou el cooperativisme de principi de segle, del qual van néixer els cellers cooperatius a tall d'autèntiques "catedrals del vi". Aquests cellers s'alcen avui per tot el mapa vinícola tarragoní com uns testimonis muts de la importància capital d'aquest producte a casa nostra i com una manifestació exclusiva de l'art modernista de caire rural.

La ruta del vi ens proposa, per tant, un itinerari que ens permet d'admirar la grandesa d'aquests edificis i de descobrir un ampli ventall de recursos complementaris d'aquestes terres, tant d'ordre arquitectònic com natural, que de ben segur sorprenden qui els veu per

primer cop i que la gent que hi habita guarda gelosament.

Penedès. Comencem la nostra ruta pel Penedès, com podríem haver fet per qualsevol altre lloc. La denominació d'origen ha assolit anomenada internacional i comprèn l'Alt i Baix Penedès i el Garraf. És terra vinícola per excel·lència; al Baix Penedès, per exemple, el 65% dels conreus són coberts de vinyes. I, posats a fer números, es més que probable que el cava que en el moment que llegim aquestes ratlles algú destapa a Nova York o a Berlín sigui del Penedès. En una contrada on el vi es troba tan relacionat amb totes les activitats no costa gens de pensar que tots els cellers són interessants. I així és, però la tria s'imposa i els experts asseguren que els del Vendrell, Llorenç del Penedès i la Bisbal del Penedès són, per la seva dinàmica i estructura interior, els que més paga la pena de visitar. Cal destacar, a més, que el de cooperativa de Llorenç del Penedès data del 1919 i té una capacitat de 40.000 hectolitres.

Conca de Barberà. La comarca de la Conca de Barberà va ser una de les pioneres en cooperativisme pagès. Avui elabora vins coneguts per la finor i la suavitat (blanc parellada o els negres provinents de les varietats ull de llebre i garnatxa) i el 1884 ja s'hi havia creat el primer celler cooperatiu de Catalunya, iniciativa que va impulsar unes quantes construccions modernistes, obra de prestigiosos arquitectes de l'època com Lluís Domènech i Montaner. El Celler de l'Espluga de Francolí és, en aquest sentit, un dels millors exemples de la qualitat a què van arribar aquests edificis, qualitat gens casual si tenim en compte que en aquest cas l'autor ho és també del Palau de la Música Catalana o de l'Hospital de Sant Pau de Barcelona.

El vallenc Cèsar Martinell va ser, igualment, un dels autors més prolífics a les comarques de Tarragona, i en trobem l'empremta en el celler cooperatiu de la vila de Sarral, que ens mostra clarament com concebia aquest arquitecte els cellers, més enllà de la seva missió funcional, i els donava un caràcter de temple. Però per a entrar en aquestes "catedrals" cal ser una mica irreverent perquè és una de les millors oportunitats de comprar i tas-

ARXIU

Façana de l'estació enològica de Reus. Els tècnics que hi treballen ens podran resoldre de la manera més científica qualsevol dubte sobre l'elaboració del vi.

ARXIU

Els monjos de la cartoixa d'Escaladei, fundada en el segle XII, van ensenyar el conreu de la vinya als pobladors del Priorat.

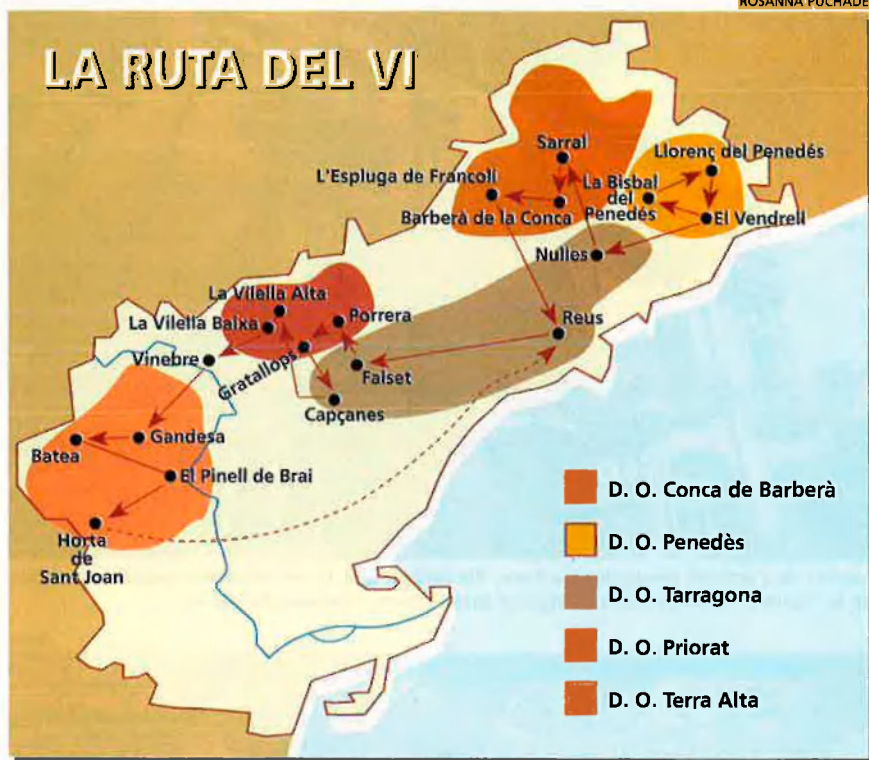
ARXIU

ARXIU

A l'esquerra, la casa de les Mines a Bellmunt. A la dreta, celler de Llorenç del Penedès, un dels cellers de la comarca que paga la pena visitar.

ROSANNA PUCHADES

tar el bon vi d'aquestes contrades.

No podem abandonar la Conca de Barberà sense haver-ne visitat la capital, Montblanc. En aquesta noble i vella vila és interessant d'acostar-se al Museu-Arxiu que permet d'endinsar-nos no tan sols en la història, fets i costums de la Conca de Barberà, sinó també en els oficis derivats del conreu de la vinya i l'elaboració del vi. En una de les sales podem contemplar els estris tradicionals que feien possible, molts anys enrere, l'elaboració del vi. Una altra de les sales és dedicada al celler més purament tradicional.

Tarragona. Continuant la nostra ruta nord-sud, entrem de ple en l'àrea de denominació d'origen de Tarragona, que inclou poblacions tan allunyades entre elles com Capçanes o Nulles, o bé nuclis tan coneguts com Reus i Falset.

Reus, capital del Baix Camp, és, en la ruta del vi, una etapa ben interessant, i això en dos sentits. D'una banda perquè hi ha la seu d'INCAVI, amb els seus estudis sobre el vi i on els tècnics que hi treballen ens podran resoldre de la manera més científica qualsevol dels dubtes que tinguem sobre la seva elaboració.

Però, d'una altra, a Reus no hi ha manera de prescindir del passat. Una gran part del prestigi de la ciutat és degut,

precisament, al seu paper preponderant en l'exportació de vins i licors a tot el món durant el segle XVIII i bona part del XIX. D'aquí ve la frase que ha fet fortuna "Reus, París i Londres", que molts encara troben divertida, però que té una base real, perquè és en aquestes ciutats que es fixava el preu del vi a l'època.

Falset, la capital administrativa del Priorat, tot i que dins la denominació d'origen de Tarragona, ens farà descobrir força restes i edificis civils i religiosos, mostra del seu antic esplendor (fou cap de la baronia d'Entença), encara que, de les antigues muralles, ben poca cosa n'hagi restat. S'hi preserva, tanmateix, un castell en fase de restauració, amb elements romànics, gòtics i renaixentistes.

Entre els edificis de caràcter religiós hi ha l'església parroquial de Santa Maria, construïda entre els anys 1763 i 1775, i, ja sortint de la vila, el celler bastit l'any 1919 per Cèsar Martinell i que és considerat una peça clau de la seva obra.

Priorat. Per a molts Priorat és gairebé sinònim de vi. Però, actualment, aquesta denominació d'origen no engloba els 23 municipis de la comarca administrativa, sinó únicament la producció dels nou pobles del Priorat

"històric", els que depenien directament de la Cartoixa d'Escaladei.

Aquesta Cartoixa –fundada el 1163– és fonamental per a explicar la natura vinícola de la comarca, atès que els monjos van ensenyar el conreu de la vinya als pobladors d'aquestes terres. Les restes d'Escaladei consten d'una església romànica, d'alguns claustres i d'una façana neoclàssica amb ampliacions i reformes posteriors. Es tracta d'un conjunt monumental únic que ens parla de la seva història amb orgull, puix que va disposar d'un gran poder econòmic i polític, confirmat pels reis de la Corona d'Aragó a través dels segles.

És inexcusable també de visitar Gratallops i el seu celler, d'una cooperativa renovada i moderna, amb unes magnífiques instal·lacions d'embotellatge, que centralitza la producció de la major part de la collita provinent de la denominació d'origen. I prop de Gratallops hi ha la Vil·la Baixa que, en opinió d'alguns visitants, és un dels pobles amb una bellesa més peculiar de la comarca. Algunes cases d'aquest poble, construïdes en el fort pendent del turó, amb pedres fosques i pissarroses, presenten una curiosa característica: tenen l'entrada en un pis superior des del qual es baixa a les plantes inferiors, i en algun cas, els animals tenen l'estable en un tercer o quart pis.

La Terra Alta. Aquesta és la darrera denominació d'origen que podem visitar en la ruta del vi. Podem començar per Gandesa, la capital, que disposa d'un interessant celler de les primeres dècades del segle XX, menys espectacular que no el d'altres poblacions de la comarca, com per exemple el del Pinell de Brai, encara que força original. Però Gandesa brilla per altres edificis, com l'església de l'Assumpció, bastida entre els segles XIII i XIV, que conserva una portalada amb elements purament romànics. Aquesta església és considerada monument històrico-artístic, igual que l'antiga casa de la vila, que data del segle XV o de la Casa de la Castellania, construïda entre els segles XIII i XIV. Al terme municipal, s'hi pot fer un tast de la història més remota, per tal com s'hi troba el jaciment del Coll del Moro, del segle IV aC.

Batea, la segona població en importància de la Terra Alta després de Gandesa, també ha aconseguit una

certa fama aquests darrers anys per iniciatives tan innovadores a la comarca com l'elaboració de cava, i el vi de Batea s'ha fet un nom. El nucli antic de la població conserva racons amb tot el sabor medieval, amb carrers i places porxades que mereixen un passejada.

El Pinell de Brai, per la seva banda, és cèlebre per la seva remarcable catedral del vi. Aquest municipi de la Terra Alta, molt a prop de les comarques de l'Ebre, té un edifici cooperatiu considerat el màxim exponent de l'arquitectura de Cèsar Martinell, amb una atractiva façana de ceràmiques policromades de Xavier Nogués que il·lustren el conreu de la vinya i el món del vi. Alguns dels millors vins de la denominació d'origen de la Terra Alta surten de les seves bótes.

El Pinell de Brai ens ofereix uns altres punts d'interès, com ara l'artesania o les ruïnes d'un antic castell musulmà, amb mil anys d'antiguitat, dominat més tard pels templers. És també un bon punt de partida per a fer excursions a les serres de Pàndols, Cavalls i Valliplana, paratges de sorprenent bellesa i ideals tant per a recórrer-los a peu com amb bicicleta de muntanya.

Una mica més lluny de Gandesa que no del Pinell de Brai, però també dins la Terra Alta, hi ha Horta de Sant Joan. Aquesta localitat no és famosa pel vi, però sí pel fet d'haver contribuït al desenvolupament de l'art del segle XX amb la seva simple existència. Aquí va ser on Picasso va pintar algunes de les obres que es consideren decisives per al naixement del cubisme. El genial pintor malaguès es va enamorar d'alguns dels paisatges d'Horta de Sant Joan quan hi va viure durant un any a casa del seu amic Manuel Pallarès. Del pas de Picasso, n'ha quedat el record i un museu dedicat a ell. Aquesta és una prova més que la ruta del vi ens permet de "sortir del guió" per trobar-nos amb aspectes força interessants i poc coneguts de les comarques de Tarragona.

DIPUTACIÓ DE
TARRAGONA

LA CLOTXA I UN BON VI

Com en alguns indrets del País Valencià, també a la Terra Alta hi ha el costum de menjar-se la clotxa, un pa rodó que hom buida per omplir-lo dels productes més diversos, des de tomàquets a arròs, passant per arengades o carn. La clotxa es rega amb vi de la denominació d'origen Terra Alta. Una bona manera de tastar la clotxa és d'apropar-se a Gandesa el novembre, quan es fa la festa del vi a la Terra Alta.

ARXIU

L'AIGUARDENT D'HORTA

A banda els vins presents a tots els pobles de la Terra Alta, a la població d'Horta de Sant Joan elaboren un aiguardent molt preat, testimoni d'una tradició pràcticament extingida a la resta de la comarca. És un anisat d'alta graduació, feréstec com els paisatges que envolten la població i que van inspirar el gran Picasso

ARXIU

EL VINBLANC DE VINEGRE

Tot i no tenir tant de renom com altres comarques amb una tradició vinícola més arrelada, la Ribera d'Ebre produeix vins de notable qualitat. Les poblacions vinícoles són les que es troben més al sud de la comarca, principalment Móra d'Ebre. A Móra, a més, hi ha un boter artesà que treballa la pell de couro. Més al nord es destaca Vinebre amb el seu vinblanc, un vi de missa del qual es proveeixen Montserrat i el Vaticà i tot.

ARXIU